

Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen monisteita 13/2001

Ympäristötilastoinnin ja siihen liittyvän tiedottamisen kehittämissuunnitelma 2002 – 2005 **Kaarina Heikkonen**

SISÄLLYSLUETTELO:

YMPÄRISTÖTILASTOINNIN JA SIIHEN LIITTYVÄN TIEDOTTAMISEN KEHITTÄMISSUUNNITELMA 2002 - 2005

JOHDANNOKSI

1. TAUSTAA

1.1 Ympäristötiedon tuottaminen ja välitys

1.2 Tilastotoimen arviointi

1.3 Tilastotoimen kehittämisohjelma 2001 – 2005

1.4 Selvitysmiehen nimeäminen

2. KEHITTÄMISPROJEKTIN TAVOITTEET

3. KEHITTÄMISEHDOTUKSET

3.1 Ympäristötilastokoordinaattorin palkkaaminen

3.2 Selvitys ympäristötilastotietokannan tarpeesta ja perustamismahdollisuuksista

3.3 Vastaavien projektien kartoittaminen

3.4 Julkaisujen kehittämisen suuntaviivat

3.4.1 Ympäristötietokanta

3.4.2 Teemakatsaukset

3.4.3 Ympäristötilakatsaus joka kotiin

3.4.4 Ympäristökeskuksen vuosikirja ja toimintakertomus

3.4.5 Ympäristöindikaattorit

3.5 Koulutus

3.5.1 Seminaari ympäristötilastoinnin ja siihen liittyvän tiedottamisen perusteista ja velvoitteista

3.5.2 Kurssi tilastollisesta esittämisestä ja tilastotietokannoista

3.6 Laite- ja ohjelmahankinnat

3.7 Ympäristötilaston laatuvaatimukset

3.7.1 Taustaa

3.7.2 Tuoteselosteiden laatiminen ja laadun arviointi

3.8 Tiedotus ja markkinointi

4. KEHITTÄMISPROJEKTI

4.1 Kehittämiprojektin eteneminen

4.2 Aikataulu ja resurssit

4.2.1 Ympäristötietokanta

4.2.2 Teemakatsauskierros 2002 – 2005

4.2.3 Yhteenveto tarvittavasta rahoituksesta

4.3 Rahoitus

5. TEEMAT JA NIIDEN SISÄLTÖ

TEEMAT VUONNA 2002:

5.1 Merialueen tila

5.2 Saastuneet maat ja niiden kunnostaminen

5.3 Elintarvikevalvonta

TEEMAT VUONNA 2003:

5.4 Luonnon monimuotoisuus

5.5 Uimarannat, uimalat ja uimahallit

5.6 Talousveden laatu

5.7 Tuotantotoiminnan rakenne ja kuormitus

5.8 Ympäristökasvatus

MUUT TEEMAEHDOTUKSET (VUODET 2004 – 2005):

5.9 Asuntojen terveellisyys

5.10 Pienvedet ja pohjavedet

5.11 Elinympäristön tila

5.12 Melu

5.13 Kestävä kehitys

5.14 Luonnonsuojelu

5.15 Jätteet / Kulutus ja jätteet

5.16 Ilmanlaatu

5.17 Viheralueet

5.18 Energiantuotanto

5.19 Vesihuolto

5.20 Liikenne

LIITTEET:

- 1 OTTEITA YMPÄRISTÖN TILAN SEURANTAA, ELINTARVIKE-
VALVONTAA JA TIEDOTTAMISTA KOSKEVISTA SÄÄDÖKSISTÄ
- 2 TÄRKEIMPIÄ HELSINGIN KAUPUNGIN VIRASTOJEN
YMPÄRISTÖTILASTOINTIIN JA -TIEDOTTAMISEEN LIITTYVIÄ
JULKAISUJA JA PROJEKTEJA
- 3 LYHYET KUVAUKSET YMPÄRISTÖKESKUKSEN TIETOKANTOJEN
SISÄLLÖSTÄ
- 4 TEEMAKATSAUSTEN PERUSJAKELUSUUNNITELMA
- 5 MERIALUEEN TILA: HAVAINTOPISTEILTÄ ESITETTÄVÄT TIEDOT,
ESIMERKKINÄ KATAJALUOTO

YMPÄRISTÖTILASTOINNIN JA SIIHEN LIITTYVÄN TIEDOTTAMISEN KEHITTÄMISSUUNNITELMA 2002 - 2005

Kaarina Heikkonen

1. TAUSTAA

1.1 Ympäristötiedon tuottaminen ja välitys

Kunnan tehtäväksi on lainsäädännössä annettu paikallisten olojen kannalta tarpeellinen ympäristön tilan seuranta, elintarvikevalvonta ja ympäristön- ja terveydensuojelua koskeva tiedottaminen. Myös kuntalain tiedottamista käsittelevässä kohdassa mainitaan erikseen ympäristönsuojelu. Elin-
tarvikelain mukaan voidaan yleisesti tiedottaa jos on syytä epäillä, että markkinoilla on ihmisravinnoksi sopimattomia elintarvikkeita. Itse elintarvikevalvonnalla on kuitenkin pitkät perinteet, ja valvontatoiminnasta raportoidaan vuosittain Elintarvikevirastolle. Liitteeseen 1 on koottu otteita ympäristön- ja terveydensuojeluun liittyvistä, seurantaa ja tiedottamista koskevista säädöksistä.

Ympäristökeskuksen yksi keskeinen tehtävä on tuottaa ja välittää luotettavaa tietoa Helsingin ympäristön tilasta ja elintarvikkeiden laadusta. Helsingissä ympäristötiedottamisen tärkeitä välineitä ovat olleet valtuustokausittain ilmestyneet Helsingin Ympäristötilasto ja Katsaus Helsingin ympäristön tilaan. Ympäristötilaston laatimisesta on vastannut tietokeskus ja ympäristöntilakatsauksen laatimisesta ympäristökeskus. Ympäristötilastoon on koottu ympäristön tilaa ja kuormitusta kuvaava tieto. Tilaston päätehtävä on ollut tiedon toimittaminen suunnittelun ja päätöksenteon pohjaksi, mutta se on palvellut myös koulutuksen ja tiedottamisen tarpeita. Ympäristöntilakatsauksissa on esitetty suppeasti ympäristön tilaa ja kuormitusta kuvaavaa perustietoa, pääpaino on ollut ilmiöiden selittämisessä ja johtopäätösten teossa. Liitteessä 2 on lyhyesti esitelty Helsingin ympäristötilasto, Katsaus Helsingin ympäristön tilaan ja muita tärkeimpiä ympäristötilastointiin ja -tiedottamiseen liittyviä kaupungin eri virastojen julkaisuja ja projekteja.

1.2 Tilastotoimen arviointi

Syksyllä 2000 valmistui Helsingin kaupungin tilastotoimen arviointi (Khs 11.10.2000), jossa keskityttiin arviomaan tilastotointia päätöksentekijöiden ja virastojen tietotarpeiden näkökulmasta. Raportin mukaan päätöksentekijät olivat yleisesti tyytyväisiä kaupungin tietotuotantoon. Tiedonpuutetta ei siis sinänsä pidetty ongelmana, mutta tietojen relevanssiin ja laatuun pitäisi selvityksen mukaan kiinnittää huomiota. Olennaista siis on mistä asioista tietoa tuotetaan ja että tiedot ovat ajankohtaisia. Tietoja pitää myös olla kattavasti ja helposti saatavissa ja käytettävissä, mm. havainnollinen esitystekniikka on tärkeä. Tietoa toivottiin myös eri aluetasoilta, mukaan lukien kaupunginosat ja kansainväliset vertailut.

1.3 Tilastotoimen kehittämisohjelma 2001 - 2005

Helsingin kaupungin tilastotoimen kehittämisohjelma 2001-2005 (Helsinki-tilasto 2005, Khs 09.04.2001) valmistui keväällä 2001 apulaiskaupunginjohtaja Ilkka-Christian Björklundin vetämän kaupungin tilastotoimen johtoryhmän työn tuloksena. Haasteena ohjelmakaudelle on esitetty entistä

parempien tilastojen ja niitä täydentävien tutkimusten tuottaminen erityisesti 13 ajankohtaisesta aihepiiristä, joihin sisältyvät mm. seuraavat:

- tietoyhteiskuntakehitys kansalaisen kannalta
- kestäväan kehitykseen, ympäristöön ja terveyteen liittyvät asiat
- ympäristötilastojen sisällön laajentaminen, standardointi ja nopeuttaminen
- liikenne ja liikkuminen
- kansainvälistä vertailtavuutta toteuttavat kaupunkivertailut

Tilastotoimen ohjelmakauden 2001 - 2005 kehittämishankkeet on ryhmitelty seuraavasti:

1. Väestö, hyvinvointi ja sosiaaliset olot
2. Elinkeinot
3. Ympäristö ja maankäyttö
4. Kaupunkivertailut (kansalliset ja kansainväliset)

Ympäristötilaston osalta tilastojohtoryhmä totesi, että sen laatiminen on aina virastojen yhteistyötä ympäristökäsitteen laajuuden vuoksi. Samalla johtoryhmä päätti, että ”ympäristökeskus ottaa päävastuun niiden laatimisesta ja ne liitetään tällä ohjelmakaudella tiiviimmin ympäristökeskuksessa laadittaviin ympäristökatsauksiin ja selontekoihin ympäristön tilasta”. Laajan kokoomatilaston tilalle kehittämisohjelmassa ehdotetaan laadittavaksi ”sektorikohtaiset ympäristötilastot: vesi, ilma, melu, jätteet, luonto, elintarvikkeet jne. Tällöin julkaisut voivat olla itsenäisiä tilastoraportteja tai sisältyä ympäristökeskuksen ympäristötilakatsauksiin erillisinä tilasto-osina”. Ohjelmakaudella 2001 - 2005 ehdotettiin tehtäväksi myös esiselvitys ympäristötietokannan tarpeesta sekä perustamis- ja ylläpitomahdollisuuksista. ”Tietokanta korvaisi osaltaan kokoomatilastoa ja tallentaisi sektoreittaisten julkaisujen yhteismitalliset perusaineistot aikasarjoina. Tietokanta olisi myös ympäristötiedon tietopalvelujen väline.” Samassa yhteydessä tilastojohtoryhmä totesi, että ”sektoreittain toteutettavan ympäristötilaston tietosisältö tukeutuu keskeisiltä osin jo olemassa olevaan sektori-kohtaiseen tietotuotantoon, mutta verrattuna aikaisempaan nostetaan teema ihminen ja ympäristö selkeämmin esille.”

Tilastotoimen kehittämisohjelmassa korostetaan kansainvälisten vertailujen tärkeyttä ympäristösektorilla, sillä kotimaisia vertailukaupunkeja ei juurikaan ole. Kehittämisohjelman mukaan näitä vertailuja tulee siis sisällyttää ympäristötilastoihin mahdollisuuksien mukaan.

1.4 Selvitysmiehen nimeäminen

Ympäristöjohtaja Pekka Kansanen nimesi 7.2.2001 ympäristötarkastaja Kaarina Heikkosen selvitysmieheksi, ”jonka tulee tehdä esitys mallista, miten ympäristötilasto ja siihen liittyen ympäristötilakatsaus organisoidaan jatkossa ympäristökeskuksessa apulaiskaupunginjohtaja I. C. Björklundin vetämän tilastojohtoryhmän antamien suuntaviivojen mukaan”.

2. KEHITTÄMISPROJEKTIN TAVOITTEET

Ympäristötilaston osalta kehittämisen lähtökohdat ja suuntaviivat on asetettu tilastotoimen kehittämisohjelmassa 2001-2005. Tavoitteet sekä tilaston että ympäristötilakatsausten osalta ovat tarkentuneet ympäristökeskuksessa.

Tiedon tuottaminen

Tavoitteena on kehittää Helsingin kaupungin virastoille uusi toimintatapa, jonka käyttöönotto nopeuttaisi ajankohtaisten ympäristön tilaa ja terveellisuutta kuvaavien tietojen leviämistä ja samalla säästäisi resursseja. Säästöä odotetaan syntyvän tilastoinnin ja joiltain osin myös teemakatsausten tuotannon automatisoinnilla. Kaikenlaiset päällekkäisyydet poistetaan, ja sekä ympäristötilastojen että -tilakatsausten laatiminen ja ylläpito hajautetaan sektoreittain eri virastojen asiantuntijoille osaksi jokapäiväistä työtä.

Tietosisältö

Ympäristötiedon ajankohtaisuuden ja ajantasaisuuden lisäksi tavoitteena on kehittää ympäristötilastoinnin kattavuutta, standardointia, vertailtavuutta ja helppokäyttöisyyttä. Tähän liittyen tietojen oikean jalostusasteen määrittely on yksi tärkeimpiä tehtäviä.

Tietoa pyritään tuottamaan eri aluetasoilta: suurpiireittäin ja peruspiireittäin, ja mahdollisuuksien mukaan osallistutaan valtakunnallisiin ja kansainvälisiin hankkeisiin.

Tiedon laatua ja luotettavuutta arvioidaan ja kehitetään osana kehittämisprojektia. Laatua pyritään parantamaan myös nostamalla henkilöstön osaamistasoa koulutuksen ja rekrytoinnin avulla.

Tiedonvälitys

Erityisesti ympäristötilakatsausten osalta tavoitteena on entistä laajempi käyttäjäkunta. Ympäristötilasto suunnitellaan pääasiassa asiantuntijoiden käyttöön, mutta käyttäjäystävällisyydellä pyritään edistämään sen laajempaakin käyttöä. Tiedonvälityksen painopistettä siirretään sähköisen tiedonvälityksen suuntaan.

3. KEHITTÄMISESITYKSET

3.1 Ympäristötilastokoordinaattorin palkkaaminen

Tilastotoimen kehittämisohjelman laatimisen yhteydessä on alustavasti suunniteltu että, ympäristökeskus varautuisi ympäristötilastohankkeeseen palkkaamalla kokopäivätoimisen tilastointia ja tilastotietokanta-asioita hallitsevan projektihenkilön. Projektikoordinaattorin palkkaaminen onkin ehdoton edellytys sähköisen tilaston kehittämishankkeen käynnistämiseksi. Tämä on huomioitu ympäristökeskuksen talousarvio- ja taloussuunnitelmaesityksissä.

3.2 Selvitys ympäristötietokannan tarpeesta ja perustamismahdollisuuksista

Taustaa

Ympäristötilastojen ja ympäristöntilakatsausten käytöstä ei ole selvää kuvaa, ympäristökeskuksen asiantuntijoiden arvion mukaan käyttö on ollut melko vähäistä. Molempien julkaisujen painokset ovat kuitenkin loppuneet kahdessa vuodessa. Vuonna 1998 Ympäristötilastoa painettiin 800 kappaletta ja ympäristöntilakatsausta 2000 kappaletta.

Tietokeskuksen asiakaskyselyn 1999 mukaan teematilastoja käytetään pääasiassa oman tiedon lisäämiseen. Myös asioiden suunnitteluun ja valmisteluun niitä käytetään paljon. Vastaajista vain 0 – 2 % käytti teematilastoja kouluopetuksen tueksi. Ympäristökeskuksen saaman palautteen mukaan ympäristötilastoa käytetään lukio-opetuksessa, mutta on epäselvää kuinka paljon.

Teematilastojen käyttötarkoitus vuosina 1995, 1997 ja 1999 (Tietokeskuksen asiakaskysely 1999):

- päätöksenteon tueksi noin 5 - 9 %
- asioiden suunnitteluun ja valmisteluun noin 15 - 30 %
- tiedottamiseen noin 8 - 19 %
- kouluopetuksen tueksi noin 0 - 2 %.
- oman tiedon lisäämiseksi 41 - 73 %

Ympäristötilastoa ei tietokeskuksen kyselyssä erikseen mainittu teematilastoksi, joten tuloksia ei ympäristötilaston osalta voida tulkita tarkemmin.

Selkeän ympäristötilaston käyttötarpeen on ilmaissut tarkastusvirasto, joka tarvitsee perusaineistoa arvioidessaan erilaisia ympäristön hoitoon ja suojeluun liittyviä asioita. Viraston valmistelun tulokset esitellään tarkastuslautakunnalle, joka päättää mitä ympäristöasioita otetaan mukaan valtuustolle annettavaan arviointikertomukseen.

Ehdotus

Ympäristötilaston ja katsausten käyttäjien tarpeet ja toivomukset tulee selvittää omana projektinaan heti ympäristötilaston ja ympäristöntilakatsausten kehittämisprojektin alkuvaiheessa vuoden 2002 aikana. Tätä ehdotetaan myöskin tilastotoimen kehittämisohjelmassa 2001 - 2005, ja samassa yhteydessä esitetään tehtäväksi selvitys ympäristötietokannan perustamis- ja ylläpitomahdollisuuksista. Ympäristökeskuksen näkökulmasta perustamis- ja ylläpitomahdollisuuksia on käsitelty tämän kehittämissuunnitelman laatimisen yhteydessä, mutta aihe vaatii vielä jatkotyötä ja asia tulee selvittää myös muiden virastojen osalta.

Selvitys ympäristötietokannan tarpeesta ja perustamis- ja ylläpitomahdollisuuksista voidaan tehdä asiakaskyselynä sidosryhmille, joita ovat sekä ympäristötilastotiedon käyttäjät että tuottajat: mm. kaupungin eri luottamuselimet, virastot ja koulut. Tärkeitä sidosryhmiä ovat myös yliopistot, valtion virastot, tutkimuslaitokset, erilaiset järjestöt ja kaupungin asukkaat. Käytännön työn helpottamiseksi asiakaskysely voitaisiin suunnata kaupungin virastoille (mukaan lukien ympäristökeskus) ja lukioille (opettajille). Kyselyn tekeminen edellyttää tarkemman suunnitelman laatimista. Seuraavassa kysymyksiä, jotka ovat nousseet esiin keskusteluissa:

Mitä tietoa tarvitaan?

Mitä tietoa on tarjolla eri virastoissa?

Missä ja miten tiedon pitäisi olla tarjolla?

Ympäristötilastotietokannan päivitysmahdollisuudet?

Alueellisen (esim. peruspiirit ja suurpiirit) tiedon tarpeet?

Valtakunnallisen ja kansainvälisen tiedon tarpeet?

Mahdollisuudet alueellisen tiedon tuottamiseen?
 Mahdollisuudet kansainvälisten vertailujen tekemiseen?

Ympäristötietokannan tarpeesta ja perustamismahdollisuuksista tehtävän selvityksen yhteydessä pyydetään myös virastojen lausunnot tästä käsillä olevasta ympäristökeskuksen laatimasta ympäristötilastoinnin ja siihen liittyvän tiedottamisen kehittämissuunnitelmasta.

3.3 Vastaavien projektien kartoittaminen

Liitteenä 2 on lyhyet kuvaukset Helsingin ympäristötilastosta, Katsauksesta Helsingin ympäristön tilaan ja tärkeimmistä ympäristötilastointiin ja ympäristötilakatsauksiin liittyvistä Helsingin kaupungin eri virastojen julkaisuista ja projekteista. Joissakin virastojen raporteissa ja www-sivuilla on tietoja, jotka tietosisältönsä puolesta voisivat sisältyä myös ympäristötilastoon. Muiden kuntien vastaavia hankkeita ei ole kartoitettu, ei myöskään valtakunnallisia, kansainvälisiä ja muita ulkomaisia projekteja. Kehittämisprojektin onnistumisen kannalta on tärkeää tutustua niihin heti työn alkuvaiheessa.

3.4 Julkaisujen kehittämisen suuntaviivat

3.4.1 Ympäristötietokanta

Ympäristötilasto toteutetaan tietokantana (tai muunlaisena loogisena tietovarastona), johon liittyy www-jakelu. Sisältöä täydennetään neljän vuoden kehittämisprojektin ajan neljällä - viidellä teemalla vuosittain samassa tahdissa ympäristötilakatsausten kanssa. Tiedot ovat tarkasteltavissa Internetin kautta jo kehitystyön aikana vuodesta 2002 alkaen.

Ympäristötietokanta voi kehittyä hyvinkin laajaksi kokonaisuudeksi, johon sisältyy paljon myös yksityiskohtaista tietoa. Pääsääntöisesti tietokannasta poimitaan aineistoa suppeampiin ja tiiviimpiin esityksiin, mm. ympäristön tilaa kuvaaviin teemakatsauksiin. Käytännössä ja varsinkin kehittämistyön alkuvaiheessa tilaston ja katsausten tiedot olisivat kuitenkin pääosin samat, mutta esitystapa erilainen. Työmäärän kannalta tämän ei pitäisi olla ongelma, jos sekä tilasto että teemakatsaukset toteutetaan tulevaisuudessa pääosin automatisoidusti. Rajanveto, mitä on ympäristötilastotietokannassa ja mitä viraston www-sivuilla, on pidettävä selkeänä. Tällä hetkellä ympäristökeskuksen vesistötutkimusta koskevilla www-sivuilla on tietoa, joka sopisi paremmin ympäristötilastoon. Siirtymisen viraston www-sivuilta ympäristötilastoon ja päinvastoin tulee olla mahdollisimman helppoa ja sujuvaa.

Ympäristötilastokokonaisuuteen kuuluu sisällöllisesti ympäristökeskuksen eri toimialueiden lisäksi myös muiden kaupungin virastojen ja esimerkiksi YTV:n ympäristötilastoaineistoja. Näitä tietoja voidaan viedä yhteiseen tietokantaan tai yhteydet eri virastojen aineistojen välille voidaan hoitaa linkkien avulla. On tärkeää, että virastot yhdessä määrittelevät heti työn alkuvaiheessa mitkä tiedot sisällytetään mihinkin kokonaisuuteen: ympäristötilastotietokantaan, virastojen www-sivuille vai erilaisiin julkaisuihin. Tämä määrittely edellyttää myös tietolähteiden kartoittamista. Ympäristökeskuksen elektroniset tietolähteet on kuvattu lyhyesti liitteessä 3. Muilta osin tietolähteet on kartoittamatta.

Ympäristötietokannan tulee olla kolmikielinen, vähintäänkin otsikot, kuvatekstit ja yhteenvedot tehdään myös ruotsiksi ja englanniksi.

Ympäristötietokantaa päivitetään hajautetusti. Päivitysvastuu on yksikkökohtainen, päivittäjät ja varahenkilöt nimetään.

3.4.2 Teemakatsaukset

Perinteinen Katsaus Helsingin ympäristön tilaan korvataan sektorikohtaisilla teemakatsauksilla kuten Merialueen tila, Saastuneet maat, Elintarvikevalvonta, Sisäilma, Luonnon monimuotoisuus jne. Sektorikohtaisten katsausten laatiminen on nopeaa verrattuna laajaan tilastoraporttiin, joten tiedot saadaan tuoreina jakeluun. Myös teemojen valinta vuosittain on joustavaa; teemavalinnoissa voidaan huomioida aiheiden ajankohtaisuus.

Teemakatsaukset on suunnattu laajalle käyttäjäkunnalle, asiantuntijoista tavallisiin kaupunkilaisiin. Tavoitteena on antaa käsitys ympäristön nykytilasta, tuoden kuitenkin esiin myös pitkän aikavälin kehityssuuntia. Katsaukset ovat pääsääntöisesti suppeita, nelisivuisia, mutta laajuus voi vaihdella tarpeen mukaan.

Katsauksen tulee olla helposti ymmärrettävä ja kiinnostavasti esitetty. Esitystapa valitaan siten, että katsaus on helppo päivittää. Teemakatsauksiin voi tekstin lisäksi sisältyä taulukoita, graafisia esityksiä, valokuvia ja karttoja.

Edullisen hinnan vuoksi teemakatsauksista voidaan ottaa suuria painoksia ja jakaa tarpeen mukaan säästelemättä. Painosmäärä arvioidaan aiheen mukaan. Ympäristökeskuksen perusjakeluun kuuluvat kaupungin virastot, päättäjät, kirjastot, koulut, tutkimuslaitokset ja viestimet. Lisäksi tarvitaan tilaisuuksissa ja vierailijoille jaettavat kappaleet. Liitteessä 4 on esitetty alustava perusjakelusuunnitelma.

Katsauksia voi ilmestyä vuoden aikana useita, esim. viisi kappaletta. Tiettyjen teemojen kuten ilmanlaatu, melu jne. katsaukset tehdään yhteistyössä muiden virastojen kanssa. Teemakatsaukset ovat kaksikielisiä, vähintäänkin otsikot, kuvatekstit ja laajat yhteenvedot käännetään ruotsiksi. Eri-tyistarpeisiin teemakatsauksia voidaan kääntää myös englanniksi.

Tavoitteena on toteuttaa teemakatsaukset ainakin osittain räätälöityjen atk-sovellusten avulla automatisoidusti, jolloin virkatyötä säästyy. Teemoista laaditaan valmiit taittomallit, jotka teetetään ulkopuolisella taittajalla. Teemojen aiheet on esitetty kappaleessa 5: Teemat ja niiden sisältö.

Teemakatsausten tietosisällön suunnittelusta, tiedon keräyksestä ja aineiston käsittelystä vastaa teemakohtainen työryhmä, jossa ovat mukana sisällön asiantuntijoiden lisäksi tilastoasiantuntija, tietokanta-asiantuntija ja ympäristötilastokoordinaattori. Toimitustyön tekevät sisällön asiantuntijat. Katsausten ilmestymisaikatauluja, painatusta ja ulkoasukysymyksiä koordinoi viraston tiedottaja. Taittoon ja ulkoasun suunnitteluun hankitaan viraston ulkopuolista ammattiapua ainakin työn alkuvaiheessa.

3.4.3 Ympäristöntilakatsaus joka kotiin

Neljän vuoden välein laaditaan joka kotiin jaettava Ympäristöntilakatsaus-lehti. Se toteutetaan kaupunkisuunnitteluviraston Kaavoituskatsauksen tyyppisenä tiiviinä ja lyhyesti elintarvikkeiden laadua, ympäristön tilaa ja seurantahankkeita esittelevänä julkaisuna, jonka sisältö saadaan ainakin osittain teemakohtaisia katsauksia referoimalla.

Joka kotiin jaettava Ympäristötilakatsaus sopisi hyvin virastojen yhteistyönäkin toteutettavaksi. Se voisi osaltaan olla käytännön toteutustapa uuden maankäyttö- ja rakennusasetuksen alueiden käytön seurantaan koskevalle säädökselle, jossa todetaan, että ”kunnan tulee huolehtia kaavoitus- ja rakennustoimen hoidon edellyttämästä alueiden käytön, rakentamisen ja rakennetun ympäristön sekä kulttuuri- ja luonnonympäristön tilan ja kehityksen seurannasta”.

Vuonna 2001 kaavoituskatsauksen painosmäärä oli 340 000 kappaletta. Katsaus oli 32-sivuinen. Painatus maksoi noin 220 000 markkaa ja jakelu noin 200 000 markkaa. Taitto mukaan lukien työn kokonaishinnaksi tulee vähintään 450 000 markkaa, jos sisältö karttoineen ja kuvineen pystytään tuottamaan virastossa virkatyönä.

Ympäristötilakatsaus valmistellaan ja painetaan ensimmäisen kerran vuonna 2004 ja jaetaan koteihin vuoden 2005 alussa.

Ympäristökeskuksessa on tarvetta myös virkamieskäyttöön tarkoitetulle ympäristötilakatsaukselle sekä suomen-, ruotsin- että englanninkielisenä. Tämä tarve saada sujuvimmin hoidettua kokoomalla teemakatsauksista sopiva kokonaisuus ja käännettämällä se.

3.4.4 Ympäristökeskuksen vuosikirja ja toimintakertomus

Teemakatsaukset ja joka kotiin jaettava ympäristötilakatsaus korvaavat osittain Ympyrät-vuosikirjan tarvetta, joten vuosikirja ja toimintakertomus voitaisiin yhdistää. Käytännössä yhdistäminen tarkoittaisi sitä, että toimintakertomukseen liitettäisiin lyhyitä asiantuntija-artikkeleita mielenkiintoisista ajankohtaisista kysymyksistä.

3.4.5 Ympäristöindikaattorit

Kestävän kehityksen A-indikaattorit liitetään omana kokonaisuutenaan osaksi sähköistä ympäristötilastoa sen lisäksi, että tietokeskus painattaa indikaattoriraportin neljän vuoden välein.

Ympäristökeskuksen B-indikaattorit liitetään sähköiseen ympäristötilastoon. Ne sisältyvät myös noin kahden vuoden välein tehtävään ympäristöohjelman seurantaraporttiin.

3.5 Koulutus

3.5.1 Seminaari ympäristötilastoinnin ja siihen liittyvän tiedottamisen perusteista ja velvoitteista

Ympäristökeskuksessa järjestetään seminaarityyppinen koulutustilaisuus ympäristötilastoinnista ja siihen liittyvästä tiedottamisesta. Tilaisuuden aihepiirejä voisivat olla mm:

- lainsäädännössä ja muualla asetetut velvoitteet, niiden tulkinta ja käytännön toteutus Helsingin kaupungissa
- ympäristötilastoinnille ja -tiedottamiselle asetetut tavoitteet ja sisällön linjaukset
- yhteistyö kaupungin virastojen ja muiden yhteistyötahojen kanssa
- ympäristötietokannan sisällön määrittely ja linkkiyhteydet

3.5.2 Kurssi tilastollisesta esittämisestä ja tilastotietokannoista

Kurssin tavoitteena on oppia pääasiat tilastollisen esittämisen perusteista ja sähköisen ympäristötilaston toteutusvaihtoehdoista (tai jo valitusta vaihtoehdosta). Olisi hyvä jos kurssilla voitaisiin käyttää Helsingin ja ympäristökeskuksen omia tilastoaineistoja.

Tietohuoltopäällikkö Asta Manninen on lupautunut avustamaan koulutuksen suunnittelussa, toteutuksen hoitaisi Tilastokeskus. Kohderyhmänä olisivat ympäristö- ja tietokeskuksen ympäristötilastotietokannan suunnittelusta, koordinoinnista ja päivityksestä vastaavat henkilöt.

Kurssin sisältöehdotuksia:

- tilastotietokannan toteutus
- tilastollisen esittämisen perusteita
- vinkkejä teemojen valintaan vaikkapa esimerkkien avulla
- primaaritulosten/poikkileikkaustietojen esittäminen käyttötärpeen mukaan
- tilaston laatuksiteereistä ja niiden määrittelystä
- tyypillisiä virheitä varoittaviksi esimerkeiksi

Kurssin paras toteutusajankohta olisi tilaston suunnittelun alkuvaiheessa heti, kun uusi tilastokoordinaattori on aloittanut työnsä. Kurssin suunnitteluun on varattava aikaa 3 - 4 kuukautta.

3.6 Laite- ja ohjelmahankinnat

Ympäristökeskuksen Atk-palveluiden vastualueen arvion mukaan projektin alkuvaiheessa ei ole tarvetta uusille hankinnoille. Mahdollisesti tarvittavien uusien laitteiden ja ohjelmien hankinnasta päätetään vuonna 2003.

3.7 Ympäristötilaston laatuvaatimukset

3.7.1 Taustaa

Helsingin kaupungin tilastotoimen kehittämisohjelman 2001-2005 mukaan tilaston keskeiset laatuksiteerit voidaan koota neljäksi pääkomponentiksi: sisältö, aika, luotettavuus ja saavutettavuus. Suomen virallisen tilaston laatuksiteerit koostuvat samoista komponenteista, mutta ne on ryhmitelty seuraavasti:

1. Tilastojen relevanssi

Relevanssilla tarkoitetaan käyttäjien tarpeiden mukaisen tiedon tuottamista. Käytettävyyttä rajoittavat tekijät on kerrottava.

2. Tilastojen oikeellisuus ja tarkkuus

Oikeellisuudella tarkoitetaan sitä, että mitataan oikein ja luotettavasti sitä mitä on tarkoitus mitata. Erilaiset virhetyypit (otanta-, mittaus- ym. virheet) tulee selostaa

3. Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus tai täsmällisyys tai luvattu oikea-aikaisuus

Ajantasaisuudella ja oikea-aikaisuudella tarkoitetaan sitä, että tiedot ovat mahdollisimman tuoreita. Yleinen tavoitetaso virallisen tilaston osalta on ollut, että vuositilastot ilmestyvät seuraavan vuoden aikana, kuukausitilastot seuraavan kuukauden aikana.

4. Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys/selkeys

Tilastotiedot ovat arvokkaampia, jos ne ovat helposti käyttäjän saatavissa, jos ne ovat valmiiksi heidän käyttötarkoituksiinsa soveltuvissa muodoissa ja riittävästi dokumentoidut.

5. Tilastojen vertailukelpoisuus

Hyvän tilaston ominaisuuksiin kuuluu tietojen vertailukelpoisuus yksiköiden kesken, yli ajan ja muihin kotimaisiin ja kansainvälisiin tilastoihin. Tätä toteutetaan käyttämällä yleisiä tilastoluokituksia, jotka useimmat on valmisteltu kansainvälisenä yhteistyönä. (Ympäristöasioiden osalta yleiset tilastoluokitukset ovat vasta alullaan).

6. Selkeys ja eheys/yhtenäisyys

Eri tilastojen pitää olla keskenään loogisesti yhtenäisiä/johdonmukaisia. Mikäli samasta aiheesta on useampia eri lähteitä, erot käsitteissä ja keruuprosessissa tulee kertoa.

7. Dokumentointi

Dokumentoinnilla tarkoitetaan toiminnan kuvaamista: käytetyt käsitteet, määritelmät, menetelmät, tilastotuotantoprosessi tietojärjestelmien ja työohjeineen. (Lähde: Laatuselostuksia. Laatuselostuskirja. Ensimmäinen versio. Tilastokeskus. Toukokuu 2000.)

3.7.2 Tuoteselosteiden laatiminen ja laadun arviointi

Helsingin kaupungin tilastotoimessa otetaan käyttöön tilaston tuoteseloste, jonka kuvattavia pääkohtia ovat:

1. Tietosisältö ja käyttötarkoitus
2. Luotettavuus ja virhelähteet
3. Ajankohtaisuus
4. Saatavuus
5. Vertailtavuus
6. Dokumentaatio
7. Kehittäminen

Ympäristötilastoinnin kehittämisprojektin aikana laaditaan myös ympäristötilastoille tuoteselosteet ja määritellään tilastojen laatukriteerit. Vuonna 2004 teetetään laadun arviointi ulkopuolisella asiantuntijalla. Laadun arviointia varten tulisi varata vuodelle 2004 noin 10 000 mk.

3.8 Tiedotus ja markkinointi

Ympäristötiedon laaja ja tehokas käyttö edellyttää panostusta tiedotukseen ja markkinointiin heti siinä vaiheessa, kun uusia tuotteita valmistuu, eli teemakatsausten osalta jo vuonna 2002. Ympä-

ristötilaston, teemakatsausten ja muiden tuotteiden markkinointi pystytään hoitamaan viraston nykyisin voimavaroin mutta se edellyttää suunnitelman laatimista.

4. KEHITTÄMISPROJEKTI

4.1 Kehittämiprojektin eteneminen

Vuoden 2001 aikana on alustavasti suunniteltu aihepiireittäin tehtävien ympäristötilakatsausten teemat, sisältö ja aikataulu ja sen pohjalta arvioitu resurssien tarve talousarvioesitystä varten. Samalla on hahmottunut myös ympäristötilastotietokannan sisältö teemoittain.

Projektin organisoitumisesta on syytä huolehtia viimeistään siinä vaiheessa, kun projektikoordinaattori aloittaa työnsä. Projektiryhmä perustetaan tukemaan projektikoordinaattorin työtä, ja laajempaan johtoryhmään kootaan yhteistyövirastojen edustajat. Erityisesti projektiryhmässä on tärkeää määritellä jäsenten vastuualueet.

Kiireellisin tehtävä heti projektin käynnistyttyä vuonna 2002 on selvityksen tekeminen ympäristötietokannan tietotarpeesta ja perustamis- ja ylläpitomahdollisuuksista. Samassa yhteydessä virastoilta pyydetään lausunnot tästä käsillä olevasta ympäristötilastoinnin ja siihen liittyvän tiedotuksen kehittämissuunnitelmasta. Samanaikaisesti esiselvityksen kanssa aloitetaan myös koti- ja ulkomaisten vastaavien projektien kartoittaminen.

Yksityiskohtaisen projektisuunnitelman laatimisen yhteydessä tehdään tarkka aikataulu, kustannusarvio ja riskienhallintasuunnitelma. Projektiryhmässä sovitaan kokouskäytännöistä, asiakirjojen laadinnasta, jakelusta ja arkistoinnista.

Kehittämiprojektiin liittyvä koulutus aloitetaan vuonna 2002. Koulutukseen sisältyy sekä seminaarityyppistä keskustelua ympäristötilastoinnin ja siihen liittyvän tiedottamisen perusteista ja velvoitteista että tilastollisen esittämisen ja tietokannan rakentamisen perusteiden opetusta. Seminaarissa on tarkoitus sopia myös virastojen välisestä yhteistyöstä ja määritellä ympäristötietokannan sisältö linkkiyhteyksineen.

Joka kotiin jaettava ympäristötilakatsaus laaditaan ensimmäisen kerran vuonna 2004 ja jaetaan koteihin vuoden 2005 alussa.

Ympäristötilastojen laadun arviointi tehdään vuonna 2004, tilastojen laatuun ja luotettavuuteen kiinnitetään huomiota kehittämisprojektin alusta alkaen mm. laatimalla tilastoille tuoteselosteet.

Koko ympäristötilaston kehittämisprosessista laaditaan loppuraportti tilastotietokantaprojektin päättyessä vuoden 2005 lopulla. Raportissa kuvataan prosessin toteutunut kulku ja käytetyt resurssit. Loppuraportoinnista vastaa ympäristötilastokoordinaattori.

4.2 Aikataulu ja resurssit

4.2.2 Ympäristötietokanta

Ympäristötietokannan rakentamiseen kuluu neljä vuotta vuosina 2002 -2005. Se kootaan samassa tahdissa teemakatsausten kanssa. Tälle ajalle varataan kahden henkilön työpanos. Tilastotoimen

kehittämishojelman laatimisen yhteydessä on alustavasti suunniteltu, että ympäristökeskus varautuisi hankkeeseen palkkaamalla yhden uuden kokopäivätoimisen projektihenkilön, toinen henkilötyövuosi koostuisi ympäristö- ja tietokeskusten asiantuntijoiden työpanoksesta. Tietokannan koordinaatioon ja asiantuntijatyöhön sen valmistumisen jälkeen on arvioitu kuluvan ympäristökeskuksessa noin puoli henkilötyövuotta vuosittain. Koordinaatio on ympäristökeskuksen vastuulla. Päivitys tapahtuu hajautetusti ympäristökeskuksessa ja muissa virastoissa. Ympäristötietokannan organisoinnin lisäksi koordinaattorin tehtäviin kuuluisi teemakatsausten koordinointi ja mahdollisesti ympäristötietopalvelu.

Ympäristötietokanta (tai looginen tietovarasto ja sen www-jakelu) voidaan pääosin toteuttaa olemassa olevilla välineillä (WEB-serveri, Excel- ja/tai Access-sovellukset). Työ aloitetaan Merialueen tila -teemasta Access-tietokantaohjelman avulla. Vuonna 2003 ympäristökeskuksen Atk-palveluiden vastuualue arvioi tilanteen saatujen kokemusten perusteella ja päättää jatkosta, mm. laite- ja ohjelmahankintoista.

Henkilöresurssit:

2002 - 2005:

kokopäivätoiminen projektikoordinaattori (Ymk)
4 - 5 kk/v hajautetusti sisältöasiantuntijatyötä (Ymk)
1 - 2 kk/v atk-asiantuntijatyötä (Ymk)
6 kk/v tilastoasiantuntijatyötä (Tieke)

2006 -

tilastokoordinaattori 3 kk/v (Ymk)
sisältöasiantuntijatyötä 3 kk/v (Ymk)
atk-asiantuntijatyötä 1 kk/v (Ymk)
tilastoasiantuntijatyötä 1 kk/v (Tieke)

Huom! Ympäristökeskuksessa tuotetaan paljon ajantasatietoa, jota on hyvä päivittää kuukausittain.

Laitteet ja ohjelmat: Ei hankintoja ainakaan projektin alkuvaiheessa.

4.2.1 Teemakatsauskierros 2002 - 2005

Teemakatsauksia laaditaan vuosittain neljästä kuuteen kappaletta. Neljän vuoden teemakatsauskierroksen aikana käydään läpi kaikki tärkeät ympäristöteemat. Resurssiarvio on tehty siltä pohjalta, että teemakatsaukset toteutetaan manuaalisesti ja automatisointia kehitetään katsausten laatimisen yhteydessä. Työtä automatisoivat atk-sovellukset eivät siis ole käytössä projektin alkuvaiheessa.

Vuosi 2002:

	Virkatyö	Painatus
Merialueen tila	1,5 kk	20 000 mk/4 v
Saastuneet maat	1 kk	2 000 mk/4 v
Elintarvikevalvonta	1 kk	2 000 mk/v
Taitto yhteensä		15 000 mk
Yhteensä	4,5 kk	39 000 mk

Vuosi 2003:

Virkatyö	Painatus
----------	----------

Luonnon monimuotoisuus	1 kk	4000 mk/4 v
Uimarannat, uimalat jne.	0,5 kk	2 000 mk/v
Talousveden laatu	0,5 kk	2 000 mk/v
Elintarvikevalvonta	1 kk	2 000 mk/v
Tuotantotoiminnan rakenne	1 kk	3 000 mk/4 v
Ympäristökasvatus	1 kk	4 000 mk/4 v
Taitto yhteensä		20 000 mk
Yhteensä	4 kk	37 000 mk

4.2.3 Yhteenvedo tarvittavasta rahoituksesta

2002	Projektikoordinaattori	263 000 mk
	Teemakatsaukset	39 000 mk
	Yhteensä	309 000 mk
2003	Projektikoordinaattori	263 000 mk
	Teemakatsaukset	37 000 mk
	Yhteensä	300 000 mk
2004	Projektikoordinaattori	263 000 mk
	Teemakatsaukset	35 000 mk
	Ympäristötilakatsaus (painatus)	250 000 mk
	Laitteet ja ohjelmat	?
	Laadunarviointi	10 000 mk
	Yhteensä	558 000 mk
2005	Projektikoordinaattori	263 000 mk
	Teemakatsaukset	35 000 mk
	Ympäristötilakatsaus (jakelu)	200 000 mk
	Loppuraportointi (painatus)	4 000 mk
	Yhteensä	502 000 mk

4.3 Rahoitus

Ympäristötilaston ja ympäristötilakatsausten kehittämisprojektille 2002 - 2005 on esitetty projekti-rahoitusta ympäristökeskuksen talousarviossa neljäksi vuodeksi, vuodelle 2002 283 000 markkaa. Suurin menoerä on projektin koordinaattorin palkka. Myös taitto- ja painatuskuluihin on varauduttu.

5. TEEMAT JA NIIDEN SISÄLTÖ

Teemat ja niiden sisällön kuvaukset ovat pääosin aihepiirin asiantuntijoiden valmistelemia. (Ympäristökeskuksen yksiköiden lyhenteet: Ysty = ympäristönsuojelu- ja tutkimusyksikkö, Yty = ympäristöterveysyksikkö, Yvy = ympäristövalvontayksikkö, Yl = ympäristölaboratorio.)

TEEMAT VUONNA 2002:

5.1 Merialueen tila (4000 kpl neljän vuoden välein)

Teemakatsaus:

Taustaa

Aineistoa merialueen veden laadusta on olemassa tietokantana 1960-luvun puolivälistä lähtien ja tiedonkeruu jatkuu. Tiedot ovat pääosin peräisin velvoitetarkkailuista. Ne on toimitettu laajahkoina raportteina vesiviranomaisille, luvanhaltijoille (tilaajille) sekä suppeana jakeluna halukkaille.

Tiedonkeruu

Tiedot merialueen tilasta (vesi, plankton, litoraali, pohja) saadaan velvoitetarkkailuista ja hankkeisiin liittyvistä selvityksistä, ja täydentäviä tietoja ympäristökeskuksen selvityksistä.

Tarkkailuvelvoitteiden sisältö on muuttunut ja muuttuu, joten muutoksia on sekä havaintopaikoissa että parametreissa. Suuri osa paikoista ja suurin osa parametreista on kuitenkin samoja pitkinä ajanjaksoina.

Tiedot veden laadun osalta ovat VESILIMS- ja VesiReki-järjestelmissä. (Tietoja siirretään myös Suomen ympäristökeskuksen Pivet-tietokantaan.)

Plankton- ja pohjaeläintiedot ovat Access-pohjaisissa tietokannoissa vain vesistötutkimusyksikön omassa käytössä.

Litoraalikasvillisuustiedot ovat luontotietojärjestelmässä (LTJ).

Sisältö

Suppea yleistajuinen katsaus Helsingin merialueen nykytilaan ja veden laatuun. Perustuu yleistajuisiin kuviin ja selittäviin teksteihin. Mukana yleinen meritieteellinen kuvaus katsauksen tietojen ymmärtämiseksi. Koko A4, 4 sivua, värillinen, mutta ulkoasu suunnitellaan siten, että toimii myös mustavalkoisena.

- yleinen kuvaus (tekstiä, kuvia)
- laatuluokitus (karttakuva)
- fosfori (diagrammi)
- klorofylli (diagrammi)
- sinilevät (diagrammi)
- bakteeripitoisuus (diagrammi)

Päivitys

Ysty: Lauri Pesonen

Painettu katsaus päivitetään neljän vuoden välein tai tarvittaessa. Pääsääntönä on, että painettu katsaus päivitetään samanlaisena valmiin mallin mukaan, mutta aiheet voivat myös vaihdella ajan-kohtaisuuden ja mielenkiinnon mukaan.

Resurssitarve

Katsauksen laatiminen vaatii lisätyötä vesistötutkimusyksiköltä arviolta 1,5 henkilötyökuukauden verran.

Vastuuhenkilöt

Ysty: Tapio Norha, Lauri Pesonen

Sähköinen tilasto:

Taustaa

Vesistötutkimusyksikkö on ylläpitänyt www-sivuilla havaintopaikkakohtaista tietoa meriveden laadusta (graafisia esityksiä ja tekstiä tällä hetkellä 11 havaintopaikalta, noin 12 havaintokertaa vuodessa). Tieto Excel-taulukoissa, periaatteessa ajantasatietoa, mutta päivitysväli vaihtelee. Tietojen päivitys on työlästä. Vuonna 2002 www-sivujen tietoja täydennetään painetun katsauksen tiedoilla siltä osin kun niitä ei vielä ole netissä. Lisäksi täydennystä pohjaeläintietojen ja kasviplanktonin (Finnjet) lajistokuvausten (kolme havaintopistettä) osalta. Tiedot tulevat olemaan diagrammeina ja taulukkoina.

Sisältö

- suolaisuus (diagrammi)
- lämpötila (diagrammi)
- laatuluokitus (kartta)
- kokonaistyyppi (taulukko)
- liukoiset typpiravinteet (taulukko)
- kokonaisfosfori (taulukko)
- fosfaattifosfori (diagrammi)
- klorofylli (diagrammi)
- sinilevät (diagrammi)
- bakteeripitoisuus (diagrammi)
- pohjaeläimet ?
- kasviplankton (Finnjet) (diagrammi)

Jos työmäärää saadaan sovelluksen avulla vähennettyä voidaan tietoa ylläpitää kaikilta 17 havaintopaikalta. Liitteenä 5 on malli kultakin havaintopisteeltä esitettävistä tiedoista, esimerkkinä Katajaluoto.

Päivitys

Ysty: Katja Pellikka

Ajantasatietoa (kaikki tiedot valmiina kuukauden sisällä näytteenotosta).

Resurssitarve

Www-sivujen ylläpitoon vesistötutkimusyksikkö käyttää tällä hetkellä 1 työpäivän viikossa eli noin 1,5 henkilötyökuukautta vuodessa. Läpileikkaustietokantana toteutettavaan ympäristötilastotietokantaan aineisto pitäisi saada siirtymään suoraan VESILIMSistä. Tämä edellyttää sovelluksen rakentamista. ATK-palveluiden vastuualue selvittää sovelluksen toteutusmahdollisuuksia ja hintaa. Vuonna 2002 on vesistötutkimusyksikön syytä varata aiheeseen edelleen 1,5 henkilötyökuukautta.

Vastuuhenkilöt

Ysty: Tapio Norha, Lauri Pesonen, Katja Pellikka

5.2 Saastuneet maat ja niiden kunnostaminen / Maaperän tila / Kemikalisoituminen (2000 kpl neljän vuoden välein)

Taustaa

Mahdollisesti saastuneiden maiden kartoitus valmistuu vuonna 2001. Kirjallisen raportin lisäksi aiheesta on koottu MaSa-paikkatietorekisteri, jossa kohteet on luokiteltu maaperän saastumisriskin todennäköisyyden mukaan. Rekisteri on kaupungin eri virastojen käytettävissä. Viime vuosina on valmistunut myös useita muita saastuneeseen maaperään liittyviä perusselvityksiä. Myöhemmin saastuneet maat -aihepiiriä laajennetaan teemaksi maaperän tila.

Teemakatsauksen sisältö

Saastuneita maita käsittelevään teemakatsaukseen sisällytetään saastunutta maaperää koskevien selvitysten tulokset ja ympäristöohjelman seurannan B -indikaattorit:

- maaperän taustapitoisuustutkimukset
- viljelymaiden tutkimustulokset
- tiedot mahdollisesti saastuneiden alueiden kartoituksista (kartta)
- täyttöalueet (kartta)
- vanhojen kaatopaikkojen nykytilanne (kartta)
- B -indikaattori: vireillä olevat ja kunnostetut saastuneen maaperän tutkimus- ja kunnostuskohteet (taulukko vuodesta 1995 lähtien)
- B -indikaattori: saastuneet maamassat vuosittain ja kertynyt kokonaismäärä (taulukko vuodesta 1995 lähtien)
- kustannusvaikutukset?
- ruotsinkielinen yhteenveto
- katsauksen pituus 4 sivua ?

Sähköisen tilaston sisältö

Sisältö sama kuin teemakatsauksessa, esitystapa tilastollinen.

Päivitys

Ysty: Eeva Pitkänen, Yvy: Merja Kurki-Suonio

Resurssitarve

Katsauksen laatiminen vaatii lisätyötä arviolta 1 henkilötyökuukauden verran.

Vastuuhenkilöt

Ysty: Eeva Pitkänen, Yvy: Antti Salla, Pertti Forss, Merja Kurki-Suonio

5.3 Elintarvikevalvonta (2000 kpl vuosittain)

Taustaa

Elintarvikevalvonnan tiedot päivittyvät jatkuvasti. Niistä raportoidaan vuosittain valtion elintarvikevirastoon. Vuodesta 2000 lähtien YtBossissa on kattavat tiedot elintarvikevalvonnasta.

Teemakatsauksen sisältö

Valvontakohteita koskevat tiedot seuraavan jaottelun mukaan

- * liha-alan laitokset
 - * kala-alan laitokset
 - * maitoalan laitokset
 - * tukkukaupat ja varastot
 - * elintarvikevalmistus
 - leipomot
 - ruokavalmistetahtaat ja eineskeittiöt
 - muut
 - * pakkaamot
 - * tukkukaupat ja varastot
 - * tarjoilupaikat ja suurtaloudet
 - tarjoilupaikat
 - laitos- ja keskuskeittiöt
 - * myyntipaikat
- kohteiden lukumäärä vuoden lopussa
 - uudet kohteet ko. vuonna
 - haltijanvaihdokset
 - lopetetut kohteet

Elintarvikevalvontatarkastukset

- kohteiden lukumäärä
- tarkastusten lukumäärä em. kohderyhmittäin
- kirjalliset huomautukset ja niiden syyt em. kohderyhmittäin
- * omavalvonta
- * yleinen hygienia
- * koostumus
- * laatu ja epäpuhtaudet
- * pakkausmerkinnät ja esitteet
- * muu

Elintarvikenäytteet

- mitä elintarvikkeita tutkittu
- mitä parametrejä määritetty
- tulos (ks. Elintarvikeviraston lomake)

Elintarvikkeiden mikrobiologinen erillisseurantaseuranta

- siipikarjan lihan salmonella- ja kampylobakteerit
- kansallisen salmonellatutkimusohjelman tulokset
- jauheliha
- savukala

Ruokamyrkytykset

- lukumäärä
 - * varmistettu
 - * epäily
 - * laatuvalitus
- sairastuneiden lukumäärä em. ryhmissä
- aiheuttajat em. ryhmissä
- välittäjät em. ryhmissä

Ensisaapumispaikat

- EU-tuontimäärät: liha- ja lihatuotteet, kala- ja kalatuotteet, maito- ja maitohygieniatuotteet, muna- ja munatuotteet
- valvontanäytteet em. ryhmissä
- valvontanäytteiden tulokset

Katsauksen pituus 4 sivua (aikasarjojen kasvu saattaa edellyttää myöhemmin katsaukselta suurempaa sivumäärää).

Sähköisen tilaston sisältö

Sisältö sama kuin teemakatsauksessa, esitystapa tilastollinen.

Päivitys

Ympäristötilastotietokantaan on saatavissa ajantasatietoa. Katsaus elintarvikevalvonnasta on syytä tehdä vuosittain, heti alkuvuodesta kun edellisen vuoden tilastoraportit valmistuvat. Ensimmäinen katsaus alkuvuodesta 2002 vuoden 2001 tiedoista.

Resurssitarve

Katsauksen laatiminen vaatii lisätyötä ympäristöterveysyksiköltä arviolta 1 henkilötyökuukauden verran.

Vastuuhenkilöt

Yty: Antti Pönkä, Leea Mustakallio, Aimo Kuhmonen

TEEMAT VUONNA 2003:

5.4 Luonnon monimuotoisuus

Taustaa

Vuonna 2002 valmistuvat tutkija Arto Kurton Helsingin kasvioaineiston pohjalta muokattu monimuotoisuusteemakartasto ja Helsingin yliopiston kanssa yhteistyössä kerättävä linnustonseuranta-aineisto, jonka pohjalta laaditaan indikaattorit saaristo-, metsä- ja kulttuurialueiden linnustosta.

Teemakatsauksen sisältö

Kasvit

- kasvien ruutukohtaiset (1 km²) kokonaislajimäärät
- Helsingin sadan harvinaisimman kasvilajin esiintymisruutukartta
- kasvupaikkatyyppien esiintyminen indikaattorilajien perusteella ¼ km²-ruuduittain
- kasvupaikkakohtaiset lajilukukartat
 - uhanalaisten ja rauhoitettujen lajien lukumääräkartta
 - kasviston historialliset ainekset

Linnut

- saaristolinnusto luonnonrauhan ja luonnontilaisuuden kuvaajana: indikaattorilajien parimäärät Helsingin edustan valituilla luodoilla
- kulttuurilinnusto kaupungistumisen eri asteiden kuvaajana: indikaattorilajien esiintyminen valituilla kulttuurivaikutteisilla alueilla
- metsälinnusto luonnonmukaisen metsän kuvaajana: indikaattorilajien esiintyminen valituilla metsäalueilla

Sähköisen tilaston sisältö

Sisältö sama kuin teemakatsauksessa, esitystapa tilastollinen, toteutetaan linkkinä luontotietojärjestelmään.

Päivitys

Ysty: Kaarina Heikkonen, Tiia Stén, Sanna Pekuri

Resurssitarve

Työajantarve noin yksi henkilötyökuukausi.

Yhteistyötahot

Helsingin yliopisto, tieke

Vastuuhenkilöt

Ysty: Kaarina Heikkonen, Tiia Stén, Sanna Pekuri

5.5 Uimarannat, uimalat ja uimahallit (2000 kpl vuosittain)

Taustaa

Uimavesien valvonta suoritetaan lääkintöhallituksen ohjekirjeen nro 88 mukaisesti. Uimaallasvesien laatuvaatimuksista valmistellaan normistoa sosiaali- ja terveysministeriössä.

Teemakatsauksen sisältö

- uimarannat
 - * kohteiden lukumäärä
 - * veden ja ilman lämpötila
 - * veden sameus
 - * ammonium
 - * mikrobiologisten tutkimusten tulokset
 - * ilmenneet aistinvaraiset havainnot
- uimahallit
 - * kohteiden lukumäärä
 - * mikrobiologisten tutkimusten tulokset
 - * vauvauinti: nitraatti, urea
- uimalat
 - * kohteiden lukumäärä
 - * mikrobiologisten tutkimusten tulokset

Sähköisen tilaston sisältö

Sisältö sama kuin teemakatsauksessa, esitystapa tilastollinen.

Päivitys

Tiedot periaatteessa ajantasatietoja, mm. uimarantanäytteitä otetaan kesäkaudella kahden viikon välein. Katsaus voisi ilmestyä vuoden välein kesällä, esim. heinäkuun puolivälissä sisältäen edellisen kesän tiedot ja kuluvan vuoden alkukesän tiedot. Tilastotietokannassa aina mahdollisimman ajankohtaista tietoa.

Resurssitarve

Noin yksi henkilötyökuukausi.

Vastuuhenkilöt

Yty: Leea Mustakallio

5.6 Talousveden laatu (2000 kpl vuosittain)

Taustaa

Talousveden laadun tutkiminen perustuu asetukseen Talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista. Uusi valvontatutkimusohjelma on valmistunut maaliskuussa 2001. Osa tutkimuksista

tehdään Helsingin vedessä ja osa ympäristökeskuksessa. Talousveden laadusta raportoidaan EU:lle kolmen vuoden välein.

Teemakatsauksen sisältö

- näytteiden lukumäärä
- mikrobiologiset valvontatulokset
- fysikaalis-kemialliset valvontatulokset
- osoitinmuuttujat

Sähköisen tilaston sisältö

Sisältö sama kuin teemakatsauksessa, esitystapa tilastollinen.

Päivitys

Katsaus laaditaan kolmen vuoden välein ja valmistellaan samanaikaisesti EU-raportin kanssa. Tilastotietokannan päivitys suunnitellaan yhteistyössä Helsingin veden kanssa.

Resurssitarve

Noin yksi henkilötyökuukausi.

Yhteistyötahot

Helsingin vesi

Vastuuhenkilöt

Yty: Mika Ilmasti

5.7 Tuotantotoiminnan rakenne ja kuormitus (3000 kpl neljän vuoden välein)

Taustaa

Katsauksessa kuvataan Helsingin tuotantotoiminnan kuormittavuutta ympäristön kannalta, oletettavasti kuormitus on suhteellisen vähäistä.

Sisältö

- Helsingin yritystoiminta
- Ympäristölupakohteet

Päivitys

Yvy: Juha Lahtela

Resurssitarve

Noin yksi henkilötyökuukausi

Yhteistyötahot

Vastuuhenkilöt

Yvy: Juha Lahtela

5.8 Ympäristökasvatus (4000 kpl neljän vuoden välein?)

Sisältö

Ympäristökasvatuspalvelut:

Esitetään lyhyesti opetusviraston tuottamaa tuoretta tilastotietoa koulujen oppilasmääristä ja vertailua miten Harakan ja Gardenian luontokoulut ja kaupungin koulujen kanssa tekemämme yhteistyöprojektit pystyvät tuota laajaa joukkoa palvelemaan.

Päivitys

Kaisa Pajanen

Resurssitarve

Noin yksi henkilötyökuukausi.

Yhteistyötahot

Opev

Vastuuhenkilöt:

Ysty: Kaisa Pajanen, Pekka Paaer

MUUT TEEMAEHDOTUKSET (VUODET 2004 - 2005):

5.9 Asuntojen terveellisyys (2000 kpl neljän vuoden välein)

Taustaa

Asuntojen terveellisyyttä koskevia tietoja on olemassa tietokantana (Access) vuodesta 1994 lähtien. Asunnontarkastuksen toimenpidepyynnöt vuosilta 1994-98 on tilastollisesti käsitelty (Asunnontarkastusten toimenpidepyynnöt 1994-1998, ympäristökeskuksen julkaisuja 8/2000). Vuodesta 1998 tiedot on koottu YtBoss-tietokantaan. Toimenpidepyyntöjä otetaan vuosittain vireille noin 800. Lisäksi neuvovan ympäristötarkastajan puhelimeen tulee noin 10 000 puhelua vuodessa, joista 2/3 koskee asuntojen terveellisyyttä.

Asunnontarkastuksen tietoja ei ole tarkoituksenmukaista käsitellä lyhyillä aikaväleillä. Vasta pidemmän aikavälin tarkastelu antaa käsityksen siitä, mitkä tekijät aiheuttavat terveysongelmia ja mihin suuntaan sisäilmaongelmissa ollaan menossa. Tällöinkin saadaan jossain määrin vääristynyt kokonaiskäsitys asuntojen terveellisyydestä, koska tarkasteluaineistona ovat ainoastaan ongelmata-paukset ja niistäkin vain osa.

Sisältö

- toimenpidepyyntöjen lukumäärä
- toimenpidepyynnöt vuosittain ja aiheittain
- toimenpidepyyntöjen alueellinen jakauma
- terveyshaitan toteaminen (%-osuus toimenpidepyynnöistä)
- talotyyppijakauma
- asuntojen ikäjakauma

Päivitys

Yvy: Jukka Puttonen

Vastuuhenkilöt

Yvy: Markku Viinikka, Jukka Puttonen

5.10 Pienvedet ja pohjavedet (4000 kpl neljän vuoden välein?)

Sisältö

– joet, purot, lähteet, pohjavedet

Vastuuhenkilöt

Ysty: Lauri Pesonen, Yvy: Paula Nurmi, KV/Geo:

5.11 Elinympäristön tila

Taustaa

Maankäyttö- ja rakennusasetuksen (1.1.2000) mukaan ympäristöministeriön on järjestettävä alueiden käytön ja rakennetun ympäristön tilan ja kehityksen seuranta ja sen kannalta tarpeellisten tietojärjestelmien ylläpito. Alueellisen ympäristökeskuksen tulee edistää ja ohjata seurannan järjestämistä ja osaltaan järjestää sitä toimialueellaan. Samantapainen velvoite on asetettu maakuntien liitoille. Kunnan tulee huolehtia kaavoitus- ja rakennustoimen hoidon edellyttämästä alueiden käytön, rakentamisen ja rakennetun ympäristön sekä kulttuuri- ja luonnonympäristön tilan ja kehityksen seurannasta alueellaan. (2 §: Alueiden käytön seuranta.)

Ympäristöministeriössä on valmistunut Elinympäristön seurantajärjestelmän kehittämistyöryhmän (ELYSE) raportti. Työryhmän tehtävänä oli selvittää ympäristöhallinnon elinympäristön tilaa ja sen muutoksia koskeva tietotarve, kartoittaa elinympäristön seurantaa ja valtion eri viranomaisten välistä työnjakoa ja hahmotella menetelmiä elinympäristön tilan ja sen muutosten seuraamiseksi. Kuntien seurantavelvoitteet on määrittelemättä tarkemmin.

Tämä teemakatsaus voi olla erillinen tai esimerkiksi osa kaupunkisuunnitteluviraston Kaavoituskaustasta.

Yhteistyötahot

Toteutus useiden virastojen (Ksv, HKR, Rakvv, Kv, Tiek, Ymk) yhteistyönä.

5.12 Melu (4000 kpl neljän vuoden välein vuodesta 2005 alkaen)

Taustaa

Direktiivi ympäristömelun arvioinnista ja hallinnasta tulee voimaan luultavasti vuonna 2002. Direktiivi edellyttää, että suurista, yli 250 000 asukkaan taajamista laaditaan melukartoitukset kolmen vuoden kuluessa direktiivin voimaantulosta ja että kartoitukset uusitaan viiden vuoden välein.

Pääkaupunkiseudun pääväylien meluntorjuntaohjelma valmistui keväällä 2000 ja rakennusvirastossa valmistellaan parhaillaan Helsingin katuverkon meluntorjuntaohjelmaa.

Sisältö
 Tieliikenne
 Raideliikenne
 Lentomelu
 Tilapäismeluilmoitukset.

Yhteistyötahot
 YTV, HKR, ratahallintokeskus, tielaitos, ilmailulaitos

Vastuuhenkilöt
 Ysty: Sari Kettunen, Yvy: Juha Lahtela

5.13 Kestävä kehitys

Sisältö
 Valitut kestävän kehityksen A-indikaattorit ja muut Kestävän kehityksen kuvaajat.

Resurssitarve
 Yksi henkilötökuukausi.

Yhteistyötahot
 Edellyttää kaupungin virastojen laaja yhteistyötä.

Vastuuhenkilöt
 Ysty: Kari Silfverberg

5.14 Luonnonsuojelu (4000 kpl neljän vuoden välein)

Taustaa

Vuonna 1997 voimaan tulleessa luonnonsuojelulaissa on uusina asioina aiempaan lakiin verraten Natura-2000 verkostoa, luontotyyppien suojelua ja erityisesti suojeltavia lajeja koskevat määräykset. Uusia päätöksiä on jo tehty useita. Muutaman vuoden kuluttua olisi sopiva ajankohta laatia aiheesta tilannekatsaus.

Sisältö

Teemakartat seuraavista teemoista:
 Natura-alueet
 Luonnonsuojelualueet
 Suojellut luontotyypit
 Luonnonmuistomerkit
 Erityisesti suojeltavien lajien esiintymisalueet
 Yleiskaavalliset luonnonsuojelukohteet
 Taulukko kohteiden pinta-aloista

Päivitys

F:/heikkonen/tilasto/kehlma

Ysty: Tiia Stén, Sanna Pekuri

Resurssitarve

Noin yksi henkilötyökuukausi.

Yhteistyötahot

HKR, Ksv

Vastuuhenkilöt

Ysty: Kaarina Heikkonen, Tiia Sten

5.15 Jätteet / Kulutus ja jätteet (4000 kpl neljän vuoden välein)

Taustaa

Jätetilastojen ongelmana on tietojen hajanaisuus ja kuntakohtaisen tiedon puute.

Sisältö

Kokonaisjättemäärä (seka-, hyöty-, ongelmajäte)

- työlästä kerätä pääkaupunkiseudun/Helsingin tiedot

Kaatopaikkajätteen määrä

- YTV tuottaa vuosittain pääkaupunkiseudulta, Helsingistä ei saada luotettavaa tietoa

Hyötyjättekertymä

- ongelmana tietojen hajanaisuus
- ympäristöluparaporteista mahdollisesti

Ongelmajätteet

- tietojen hajanaisuus ongelma
- mahdollisesti ympäristöluparaporteista voisi yrittää tuottaa

Hyötykäyttö -%

- ongelmana kokonaisjättemäärän ja hyötyjättekertymien selville saaminen
- arviointipohja helposti epämääräinen

Kuluttajien asenteet, tiedot ja ”jätekäyttäytyminen”

- YTV:llä kerätään toistaiseksi vuosittain galluppien avulla
- tänä vuonna ympäristökeskuksessa kokeillaan vastaavaa mahdollisesti tulevana vuosina toistettavaa kyselyä valvonnan ja neuvonnan vaikuttavuudesta yritysten ”jätekäyttäytymiseen”

Jätteen synnyn ehkäisy

- näkyy kokonaisjättemäärissä
- määrällinen arviointi esim. vuositasolla erittäin vaikeaa
- yleensä arvioidaan vertaamalla jätteen syntyä johonkin talouden tunnuslukuun (hyvin vaikeaa käytännössä, vaatisi tutkimusta)

Hankinnat ja kulutus

F:/heikkonen/tilasto/kehlma

julkisen sektorin hankintojen ympäristömyötäisyys
ympäristötilinpitotutkimusten mahdollinen hyödyntäminen

Päivitys
YTV, Yvy

Resurssitarve
Noin kaksi henkilötyökuukautta

Vastuutahot
Ysty, Yvy: Hannu Arovaara, Seppo Kajaste, YTV/Jätehuolto: Markus Turunen

5.16 Ilmanlaatu

Sisältö

- päästöt
- ilmanlaadun kehitys
- päästöjen merkitys ympäristössä

Vastuuhenkilöt
Ysty, YTV, HKE

5.17 Viheralueet

Sisältö

- viheralueverkosto
- luonto- ja viheralueiden todellinen määrä Helsingissä
- keskuspuistot
- ulkoilureitit
- tärkeimmät viheralueiden palvelut

Vastuutahot
Ysty: Kaarina Heikkonen, Ksv: Matti Eronen, HKR, Liv, Tieke

5.18 Energiantuotanto

Vastuuhenkilöt
Ysty, HKE

5.19 Vesihuolto

Vastuuhenkilöt
Ysty, Yty, HKV

5.20 Liikenne

F:/heikkonen/tilasto/kehlma

Taustaa

Kaupunkisuunnitteluviraston liikennesuunnitteluosasto laatii vuosittain raportin Liikenteen kehitys Helsingissä ja tekee samasta aineistosta nelisivuisen teemakatsaustyyppisen tiivistelmän.

Sisältö

Ympäristökeskuksen toivomuksena on että, nykysisällön lisäksi raportin liitteeksi tulisi kartta pääkatuverkon liikennemääristä ja liikennemääräennusteista. (Vuonna 1997 julkaistu kartta pääkatuverkon liikennemääristä on hyvä esimerkki; tarkkuuden tulisi olla vähintään samaa tasoa.)

Vastuuhenkilöt

Ysty: Johanna Vilkuna, Ksv: Irene Lilleberg, Tuija Hellman

Lähdeluettelo:

Hjerppe Reino ja Niemi Hannu 2000: Helsingin kaupungin tilastotoimi ja sen kehittäminen. Helsingin kaupunginhallitus 11.10.2000 § 79: Tilastotointa koskeva laatuarviointi. Khs 2000-714.

Helsinki-tilasto 2005. Helsingin kaupungin tilastotoimen kehittämisohjelma 2001 – 2005. Muistioita 2001:1. Helsingin kaupungin tietokeskus.

Hietaniemi Leena (toim.) 2000: Laatua tilastoissa. Laatukäsikirja. Ensimmäinen versio. Toukokuu 2000. Tilastokeskus.

OTTEITA YMPÄRISTÖN TILAN SEURANTAA, ELINTARVIKEVALVONTAA
JA TIEDOTTAMISTA KOSKEVISTA SÄÄDÖKSISTÄ

Kuntalaki 29 §: Tiedottaminen

Kunnan on tiedotettava asukkailleen kunnassa vireillä olevista asioista, niitä koskevista suunnitelmista, asioiden käsittelystä, tehdyistä ratkaisuksista ja niiden vaikutuksista. Kunnan on laadittava tarvittaessa katsauksia kunnan palveluja, taloutta, ympäristönsuojelua ja maankäyttöä koskevista asioista. Asukkaille on myös tiedotettava, millä tavoin asioista voi esittää kysymyksiä ja mielipiteitä valmistelijoille ja päättäjille.

Laki kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta 6 §: Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävät

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävänä on ympäristönsuojelun valvomiseksi ja edistämiseksi kunnassa mm.:

- huolehtia ympäristön tilan seurannasta sekä siihen liittyvistä selvityksistä ja tutkimuksista;
- osallistua kunnassa tarvittavan ympäristönsuojelua koskevan ohjauksen ja neuvonnan järjestämiseen;
- huolehtia omalta osaltaan ympäristönsuojelua koskevasta tiedottamisesta, valistuksesta ja koulutuksesta kunnassa.

Ympäristönsuojelulaki 25 §: Ympäristön tilan seuranta

Kunnan on alueellaan huolehdittava paikallisten olojen edellyttämästä tarpeellisesta ympäristön tilan seurannasta.

Seurantatiedot on julkistettava ja niistä on tiedotettava tarvittavassa laajuudessa.

(Hallituksen esityksen perustelujen mukaan ympäristön tilan seurannalla tarkoitetaan erityisesti ilmanlaadun mittaamista ja melutilanteen seurantaa.)

Ympäristönsuojeluasetus 34 §: Kunnan tehtävät ympäristön tilan seurannassa

Kunnan tulee toimittaa ympäristönsuojelulain 25 §:n mukaiset tiedot ympäristönsuojelun tietojärjestelmään

Jätelaki 68 §: Jäteneuvonta

Kunnan on huolehdittava tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten täytäntöönpanemiseksi tarpeellisista neuvonta-, tiedotus- ja valistustehtävistä.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 7 §: Kaavoituskatsaus

Kunnan tulee kerran vuodessa laatia katsaus kunnassa vireillä olevista ja lähiaikoina vireille tulevista kaava-asioista, jotka eivät ole merkitykseltään vähäisiä (kaavoituskatsaus). Siinä selostetaan

lyhyesti kaava-asiat ja niiden käsittelyvaiheet sekä sellaiset päätökset ja muut toimet, joilla on välitöntä vaikutusta kaavoituksen lähtökohtiin, tavoitteisiin, sisältöön ja toteuttamiseen.

Maankäyttö- ja rakennusasetuksen 2 §: Alueiden käytön seuranta

Kunnan tulee huolehtia kaavoitus- ja rakennustoimen hoidon edellyttämästä alueiden käytön, rakentamisen ja rakennetun ympäristön sekä kulttuuri- ja luonnonympäristön tilan ja kehityksen seurannasta alueellaan.

Terveysuojelulaki 6 §: Kunnan terveydensuojelutehtävät

Kunnan tehtävänä on alueellaan, siten kuin jäljempänä säädetään, edistää ja valvoa terveydensuojelua siten, että asukkaille turvataan terveellinen elinympäristö. Kunnan on tiedotettava terveydensuojelusta ja järjestettävä terveydensuojelua koskevaa ohjausta ja neuvontaa.

Elintarvikelaki 30 §: Yleinen tiedottaminen

Jos on syytä epäillä, että ihmisravinnoksi sopimattomia elintarvikkeita on markkinoilla, valvontaviranomainen voi elinkeinonharjoittajan kustannuksella yleisesti tiedottaa elintarvikkeen sopimattomuudesta ihmisravinnoksi.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus talousveden laatuvaatimuksista 7 §: Talousveden laadun säännöllinen valvonta

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on valvottava säännöllisin tutkimuksin tämän asetuksen 2 §:ssä tarkoitettua talousvettä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus talousveden laatuvaatimuksista 14 §: Kunnan terveydensuojeluviranomaisen velvoitteet

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on tarkistettava heti valvontatutkimustuloksista tiedon saatuaan täyttääkö talousvesi tämän asetuksen mukaiset vaatimukset ja tarvittaessa ryhdyttävä terveydensuojelulain mukaisiin toimenpiteisiin.

Jos talousvesi ei täytä liitteen I taulukon 3 taikka liitteen IA taulukon 2 mukaisia laatusuosituksia, kunnan terveydensuojeluviranomaisen on selvitettävä liittyykö raja-arvon ylitykseen terveyshaittoja. Jos ylitykseen voi liittyä terveyshaittoja, on annettava määräys korjaustoimenpiteisiin ryhtymisestä. Veden käyttäjille on tiedotettava raja-arvojen ylityksistä ja niiden merkityksestä riippumatta siitä, liittyykö ylityksiin terveyshaittoja vai ei.

TÄRKEIMPIÄ HELSINGIN KAUPUNGIN VIRASTOJEN YMPÄRISTÖTILASTOINTIIN JA –TIEDOTTAMISEEN LIITTYVIÄ JULKAISUJA JA PROJEKTEJA

Helsingin kaupungin ympäristöraportti ja -tilinpäätös

Ympäristökeskus ja kaupunginkanslia ovat valmistelleet yhteistyössä kaupungin muiden virastojen kanssa Helsingin kaupungin ympäristöraportin ja -tilinpäätöksen vuodelta 2000. Raportti sisältää muun ohessa tiivistelmän Helsingin ympäristön tilasta, kaupungin eri virastojen ympäristöasiat teemoittain ja ympäristötilinpäätöksen. Raportti on päätetty laatia myös vuosina 2002 ja 2003.

Helsingin kaupungin teknisen toimen ympäristöraportti 2000

Helsingin kaupungin teknisen toimen ympäristöraportti vuodelta 2000 sisältää yhdeksän tekniseen toimialaan kuuluvan viraston ympäristöraportit ja niiden tason arvioinnin suhteessa hyvään ympäristöraportoinnin käytäntöön.

Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisut/projektit

Katsaus Helsingin ympäristön tilaan

Katsaus Helsingin ympäristön tilaan on kaupungin ympäristön tilaa selittävä ja johtopäätöksiä tekevä julkaisu. Ympäristötilakatsaus on ilmestynyt pääsääntöisesti valtuustokausittain eli 3-5 vuoden välein 1980-luvulta alkaen. Katsauksia on laadittu viisi.

Katsaus Helsingin ympäristötilaan 1998 oli 43 -sivuinen ja sen laatiminen kesti noin yhden vuoden. Katsauksessa 1998 käsiteltiin lyhyesti myös elintarvikkeita. Painosmäärä oli 2000 kappaletta.

Ympyrät-vuosikirja

Ympyrät vuosikirja oli alunperin tiedotus- ja joiltain osin henkilöstölehden tyyppinen. Myöhemmin se muutettiin vuosikirjatyypiseksi. Nykyisellään sen sisältö koostuu ajankohtaisista asiantuntijoiden artikkeleista. Ympyrät-vuosikirjan painosmäärä on ollut 1500 kappaletta, sitä on jaettu eri viirastoille ja muille yhteistyötahoille.

Ympäristöohjelma

Ympäristöohjelmassa on esitetty kaupungin ympäristönsuojelulliset ja ympäristöterveydelliset tavoitteet ja toimenpiteet neljän vuoden välein. Ympäristöohjelman seurannan yhteydessä, yleensä kahden vuoden välein, päivitetään ympäristön tilaa ja ympäristönsuojelutoimintaa kuvaavat Kestävän kehityksen B-indikaattorit.

Helsingin kaupungin tietokeskuksen julkaisut/projektit

Helsingin ympäristötilasto

Helsingin ympäristötilasto on tilastollinen yleiskatsaus pääkaupungin ympäristön tilasta. Siinä on käsitelty kaikki perinteisesti ympäristönsuojeluun liittyvät aihepiirit mutta ei elintarvikkeisiin liittyviä asioita. Ympäristötilasto on ilmestynyt 4-6 vuoden välein yhteensä kolme kertaa.

Ympäristötilasto 1998 oli 180-sivuinen ja sen kokoamiseen osallistui 80 tahoa. Raportin tekeminen kesti noin kolme vuotta. Painosmäärä oli 800 kappaletta.

Helsingin kestävä kehityksen A-indikaattorit

Helsingin Paikallisagendatyön yhteydessä on valmisteltu kestävän kehityksen A-ryhmän yleisindikaattorit 23 teemasta (Helsingin kestävän kehityksen A-indikaattorit. Agenda 21. Keskustelualoitteita 2000:1. Helsingin kaupungin tietokeskus). Indikaattorit pyrkivät kattamaan kestävyiden kaikki eri ulottuvuudet, jotka ovat ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys. A-indikaattorit on tarkoitus päivittää neljän vuoden välein.

Helsingin kaupungin tilastollinen vuosikirja

Tilastollinen vuosikirja on laaja ja kattava Helsinkiä ja helsinkiläisiä kuvaava kokoomateos, jolla on pitkät perinteet. Tietoa on maankäytöstä ja väestöstä elinkeinotoimintaan ja sosiaalitoimeen. Tiedot on esitetty joko koko kaupungista, suurpiireittäin tai peruspiireittäin. Vuosikirjassa on myös vertailutietoja pohjoismaisista pääkaupungeista.

Helsinki alueittain

Helsinki alueittain -tilaston pääsisältö muodostuu peruspiireittäin esitetyistä väestö-, tulotaso-, toimitila-, palvelu- ym. tiedoista. Mukana ei ympäristöasioita mutta siinä esitetään lyhyesti ulkoiluun ja viheralueisiin liittyviä tietoja.

Helsingin taskutilasto

Helsingin taskutilastossa esitetään tiiviisti perustietoja Helsingistä. Tilasto sisältää mm. lyhyet kuvauksen alueesta ja ympäristöstä ja liikenneasioista. Vuonna 2000 Taskutilasto ilmestyi viidellä eri kielellä, ja se on toteutettu myös verkkoversiona.

Helsingin seudun suunnat

Helsingin seudun suunnat ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Vuonna 2001 julkaisussa esitettiin jäte-, ilmanlaatu- ja liikennetietoja. Julkaisu on toteutettu myös elektronisena verkkoversiona

Verkkotuotteet

Tietokeskus on julkaissut tilastotietoja Internetin välityksellä vuodesta 1996 alkaen, myöhemmin palvelua laajennettiin ruotsin- ja englanninkieliseksi. Keskeinen tuote on Aluesarjat - tilastotietokanta.

Tilastojulkaisuista ja muista tuotteista laadittavat tiedotteet viedään säännöllisesti viraston kotisivuille.

Helsingin perusrekisteri (HPR)

Helsingin perusrekisterin tilasto-sovellusten avulla voidaan tuottaa väestömuutoksia ja –rakennetta sekä asumista, ja rakentamista koskevia tilastoja. Se sisältää seuraavat vakiomuotoiset tilastot:

- alueen asukasrakenne ja alueella tapahtuneet väestömuutokset
- alueen asuinhuoneistokanta
- alueen rakennuskanta
- alueen uudisrakennustuotanto.

Tietopalveluosan avulla voidaan tarkastella yksittäisten rakennusten, kiinteistöjen ja kaavayksiköiden tietoja. Paikkatietojärjestelmänä perusrekisteri tarjoaa välineen kytkeä tilastotieto kaupunkisuunnitteluun. (Helsinki-tilasto 2005. Helsingin kaupungin tietokeskuksen muistioita 2001:1.)

Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisut/projektit

Helsingin kaavoituskatsaus

Helsingin kaavoituskatsaus on joka kotiin jaettava tiedotuslehti, joka ilmestyy vuosittain. Pääsisältönä on ajankohtaisten kaavoitus- ja liikennesuunnitteluhankkeiden esittely, mutta se voi sisältää myös muita yleisiä kaavoitukseen liittyviä ajankohtaisia asioita, kuten esimerkiksi toimintatapoja.

Liikenteen kehitys Helsingissä vuonna 2000

Aiheesta on ilmestynyt asiantuntijakäyttöön tarkoitettu tilastoraportti ja yksivärinen nelisivuinen yleisölle suunnattu tiivistelmä. Niissä on esitetty keskeiset tiedot liikenteen kehityksestä Helsingissä, mm:

- automäärän kasvu Helsingissä
- liikenteen muutokset kaupungin eri osissa
- pyöräilyn kehitys
- joukkoliikenteen suosio ja
- liikenteen seurantamenetelmät.

Liikenteen kehitys Helsingissä -raportti ja -katsaus laadittiin ensimmäistä kertaa vuonna 2000.

Helsingin Energian julkaisut/projektit

Helsingin energian ympäristöraportti 2000

Ympäristöraportissaan Helsingin Energia esittää ympäristötavoitteiden lisäksi tuotanto- ja päästö-tietoja sekä toimintansa ympäristövaikutuksia ja kuvaa ympäristövaikutusten seurantamenetelmiä. Lisäksi raporttiin sisältyy sidosryhmätoiminnan ja tutkimus- ja kehitystoiminnan kuvaukset ja taloudellista ympäristötietoa. Ympäristöraportti on laaditaan vuosittain, tähän mennessä se on tehty neljä kertaa.

Helsingin kaupungin liikennelaitoksen julkaisut/projektit

Ympäristöraportti

Liikennelaitoksen ympäristöraportissa kuvataan ensin laitoksen ympäristöpolitiikka, ympäristöjohtaminen, toteutuneet ympäristötavoitteet ja joukkoliikenteen suoritteet. Varsinaisina ympäristöasioina on käsitelty energian kulutusta ja sen säästöä, päästöjä ilmaan, meluasioita, jätteiden käsittelyä ja kierrätystä. Myös ympäristökoulutus on tuotu esiin ja lopuksi taloudelliset merkitykset ja ympäristötuotot ja -kulut.

Helsingin rakennusviraston julkaisut/projektit

Ympäristöraportti

Rakennusviraston Ympäristöraportissa 2000 luodaan katsaus viraston ympäristöasioihin, kuten energian ja veden kulutukseen, jätekertymään, työmaiden liikenteeseen ja pilaantuneiden maiden käsittelyyn. Raportissa esitellään myös viraston ympäristötavoitteet ja toimintavuoden aikana toteutuneet toimenpiteet. Raporttiin sisältyy niinkään taloudellinen katsaus, jossa ympäristötoimenpiteet on nähtävissä tuottoina ja kuluina. Vuoden 2000 ympäristöraportti oli toinen laatuaan.

Helsingin sataman julkaisut/projektit

Helsingin sataman Ympäristötilinpäätös 2000

Helsingin sataman Ympäristötilinpäätöksessä on kuvattu itse ympäristötilinpäätöksen lisäksi ympäristötoiminnan periaatteet ja tavoitteet ja sataman ympäristövaikutusten hallittavuus.

Sataman oma ympäristötoiminta, sen alueella toimivat yritykset ja laivojen päästöt ilmaan on esitelty. Myös voimassa ja vireillä olevat ympäristöluvut on kerrottu lyhyesti.

Helsingin Veden julkaisut/projektit

Ympäristöraportti 2000

Helsingin Vesi on julkaissut ympäristöraportteja vuodesta 1998 alkaen. Ympäristöraportissa 2000 on kuvattu Helsingin veden toiminta ja kerrottu keskeiset ympäristövaikutukset. Raporttiin sisältyy myös tavoitteiden ja ympäristöasioiden taloudellisen merkityksen kuvaus sekä erillinen ympäristötilinpäätös.

Ympäristöraportti 2000 on verifioitu eli raportin tietojen kattavuus, oikeellisuus ja laskentaperiaatteiden vertailukelpoisuus on arvioitu.

YTV:n julkaisut/projektit

Ilman laatu –kuukausitiedote

Ilmanlaatu –kuukausitiedotteessa esitetään taulukkona pääkaupunkiseudun ilmanlaatuindeksi kuukauden kultakin päivältä. Indeksillä on otettu käyttöön vuonna 1993. Taustatietoa kerrotaan ilmanlaatuun vaikuttavista sääolosuhteista. Tekstiosassa kuvataan myös itse ilmanlaatu ja sen vaihteluista sekä eri epäpuhtauksien ohjearvoja. Lyhyesti on esitelty myös ilmansaasteiden terveysvaikutuksista ja ilmansaasteiden ehkäisykeinoja.

Ilmanlaatu pääkaupunkiseudulla –vuosiraportit

Ilmanlaatu pääkaupunkiseudulla –vuosiraporteissa esitetään tiedot kunkin talvikauden päästöistä ja ilmanlaadun mittaustuloksista. Raportissa esitellään myös mittausverkko, säätö, ilmanlaadun ohje-, raja- ja kynnysarvot sekä ilman epäpuhtauksien vaikutuksia. Raportteja on laadittu vuodesta 1986 alkaen. Vuosiraportit on tarkoitettu viranomais- ja asiantuntijakäyttöön.

Ilmanlaatu pääkaupunkiseudulla –viisivuotisraportit

Viisivuotisraportit kootaan vuosiraporttien aineistoista yleistäen ja yhteenvetäen. Raportit on suunnattu laajalle käyttäjäkunnalle.

Pääkaupunkiseudun metsien bioindikaattoriseuranta

Bioindikaattoriseuranta aloitettiin pääkaupunkiseudulla vuonna 1988. Seurantaväliä on pidennetty, vuodesta 2000 alkaen sekä seuranta että raportointi tehdään 3 vuoden välein. Samalla raportointi siirtyy Uudenmaan ympäristökeskuksen tehtäväksi. Raportissa esitetään tiedot havupuiden kunnosta, neulasten rikki- typpi ym. ravinnepitoisuuksista, epifyyttijäkälien esiintymisestä, metalli- ja tuhkalaskeuma-arvioista sammalten avulla ja maa-analyyseistä.

Virastojen www-sivujen sisällöstä

Kaupungin virastojen www-sivuilla ei juurikaan esitetä tilastoja, poikkeuksena kuitenkin tietokeskuksen sivut, joilla on runsaasti tilastotietoa. Taulukoita ja diagrammeja voi kuitenkin sisältyä www-sivuilla esitettyihin julkaisuihin kuten esimerkiksi virastojen ympäristöraportteihin ja ympäristöselosteisiin. Yleisesti www-sivujen sisällön pääpaino on viraston ja sen palveluiden esittelyssä, mutta myös ympäristöasioita käsitellään, usein samaan tapaan kuin Katsauksessa Helsingin Ympäristön Tilaan. Ympäristönäkökohtia on esitetty ainakin Helsingin Energian, Helsingin Veden ja ympäristökeskuksen sivuilla. Samoin YTV:n sivuilla taulukoita ja diagrammeja sisältyy julkaisuihin, esimerkiksi raporttiin Ilmanlaatu Pääkaupunkiseudulla.

LYHYET KUVAUKSET YMPÄRISTÖKESKUKSEN TIETOKANTOJEN SISÄLLÖSTÄ

Eeva Linkola ja Ilkka Rinne

LIMSBOS

(LIMS = Laboratory Information Management System)

- kemiallista / fysikaalista / mikrobiologista analyysitietoa
- näytetietoja: elintarvikkeet, maanäytteet, ilma, käyttötavarat, juomavesi, uimavesi
- operatiivinen järjestelmä, vain laboratorion käytössä

VESILIMS

- kemiallista / fysikaalista / mikrobiologista analyysitietoa
- näytetietoja vesistöistä
- operatiivinen järjestelmä, vain vesistötutkimuksen käytössä

YTBOS

- ympäristö- ja terveysturvallisuuden toimenpitepyynnöt ja valvontatapahtumat, kaikki
- tietoja kohteista ja niihin liittyvistä tapahtumista
- päätökset, valitukset, kuvaukset
- operatiivinen järjestelmä, ei pääsyä muilla
- ympäristökeskuksen diaari on järjestelmässä myös

Kuluttajaneuvonnan asiointirekisteri

- kaikki tapahtumat, joita ovat
- tiedustelut ja
- valitukset (noin 7000 kpl/vuosi)
- ollut 5 vuotta käytössä

MahVet

- tietoja maaperän, pohjaveden ja maan huokoskaasujen ainepitoisuuksista ja saastuneiksi epäilyistä maista
- uusi, valmistunut vuonna 2000
- kiinteistöviraston geotekninen osasto on tehnyt ja pitää yllä, ympäristökeskuksen teettämä
- paikkatietojärjestelmä
- tietopankin tapainen, tietoja säilötään

VesiReki

- tietoja pintavesien veden laadusta, meri ja makea vesi
- kemiallista / fysikaalista / mikrobiologista analyysitietoa
- vesistötutkimuksen tekemien tarkkailujen tuloksia lähinnä Helsingin ja Espoon alueelta
- tietoja vuodesta 1966 lähtien
- tietokannasta tulee paikkatietojärjestelmä
- tietopankin tyyppinen

Eläin- ja kasviplanktonrekisteri

- tietoja havaintopaikoittain
- mitä planktonlajeja ja kuinka paljon
- tietoja vuodesta 1966 lähtien (varhaisemmista puuttuu tieto analyysimenetelmistä)
- tietopankin tyyppinen

Luontotietojärjestelmä LTJ

- nyt käytössä teemakarttana, josta viitataan taulukkomuodossa oleviin luontotietoihin
- operatiivinen järjestelmä, vain luontotietopalvelun käytössä
- täydennetään paikkatietojärjestelmäksi, muiden hallintokuntien ja kuntalaisten käyttöön

Pieni pohjaeläinrekisteri ynnä muita pieniä rekistereitä

TEEMEKATSAUSTEN PERUSJAKELUSUUNNITELMA

Kaupunginhallitus- ja valtuusto 200

Ympäristölautakunta 20

Ympäristökeskuksen johtoryhmä 10

Tilintarkastajat 5

Virastopäälliköt 54

Virastojen tiedotukset 45

Kaupungin kirjastojen toimipisteet 45

Tietopalvelut 80

Ympäristökeskus 200

Asiakaspalvelut, neuvonnat 300-500
(Ympäristökeskus, Gardenia, Helsinki-tiedotus)

Kaupungin muut virastot (asiantuntijat) 300-500

Koulut (yläasteet, lukiot, ammatilliset) 120

Viestimet 120

Kuntien ja valtion virastojen asiantuntijajakelu 300-500

Jakelu kaupunginkirjaston toimipisteistä 1000

Yhteensä 2800 – 3400 kappaletta

Lisäksi on arvioitava erilaisissa tilaisuuksissa ja vierailijoille jaettavat kappaleet teemakatsauskohtaisesti.

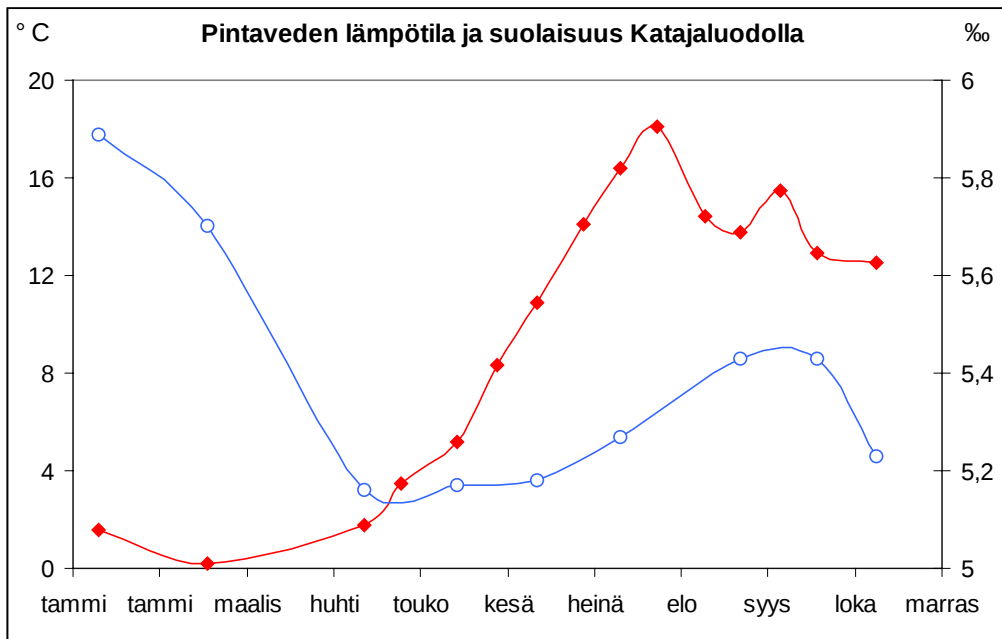
MERIALUEEN TILA

HAVAINTOPISTEILTÄ ESITETTÄVÄT TIEDOT

Esimerkkinä Katajaluoto

Katja Pellikka

Sähköinen tilasto:



Kuva 1: Pintaveden lämpötila ja suolaisuus Katajaluodon alueella vuonna 2000. Lämpötila punaisella ja suolaisuus sinisellä käyrällä. Huomaa, että y-akseleilla eri skaalat.

Huomioitavaa suola/lämpötila-kuvan piirtämisessä:

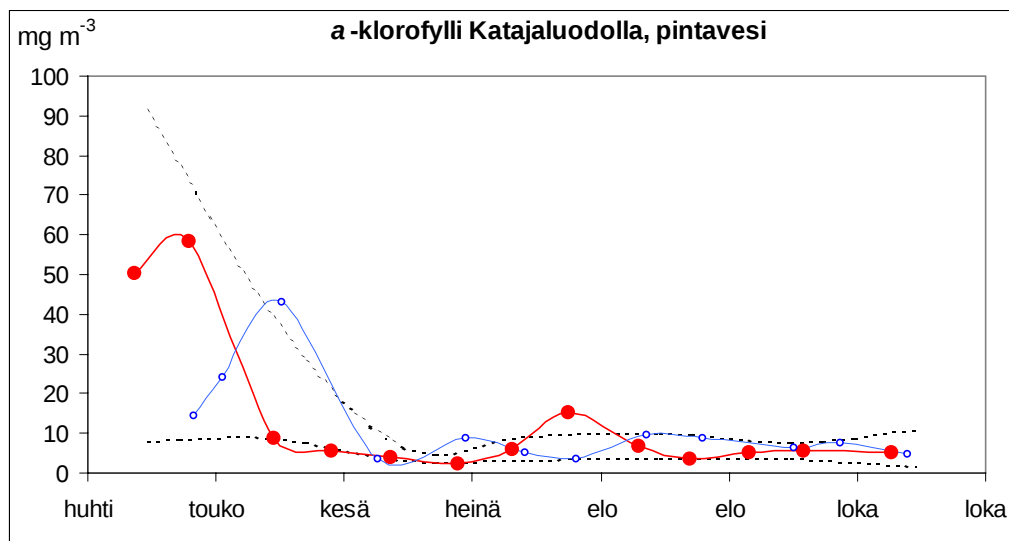
Lämpötila- ja suolaisuussarakkeille ei voi käyttää yhteistä saraketta x-akselille, sillä suolaisuusarvoja tulee huomattavasti harvemmin kuin lämpötila-arvoja. Jos kuvan piirtää samaa x-akselia käyttäen, tulee suolaisuuden käyrään epäjatkuvuuskohtia.

Taulukkomalli:

Talukko 1. Katajaluodon kuukausikeskiarvot tietyiltä parametreilta vuodelta 2000 sekä vuosien 1987-1999 kuukausikeskiarvot.

	<i>a</i> -klorofylli	Lämpötila	Suolaisuus	PO ₄ -P	Tot. P	NO ₂ +NO ₃ -N	NH ₄ -N	Tot. N	Bakteeripitoisuus	Keskiarvo 1987-1999
tammi										
Helmi										
Maalis										
Huhti										
Touko										
Kesä										
Heinä										
Elo										
Syys										
Loka										
Marras										
Joulu										

Tähän taulukkoon päivittyisi kuluvan vuoden arvot kuukausikeskiarvoina. Viimeisessä sarakkeessa vuosien 1987-1999 (viimeinen vuosi kuluva edellinen vuosi) kuukausittaiset keskiarvot.



Kuva 2. Veden *a*-klorofyllipitoisuus pintavedessä Katajaluodon alueella. Katkoviivalla vuosien 1987-1999 minimi- ja maksimipitoisuudet, sinisellä viivalla vuoden 1999 tulokset ja punaisella vuoden 2000 tulokset.

Yleisiä ohjeita tällaisten kuvien piirtämiseksi:

1. Vuosiarvot on muutettava kaikilta vuosilta samaksi (esim. 1900), jotta kaikki eri vuosien käyrät saadaan samalle kuukausi-aika-akselille.
2. Etsitään vuosien 1987-1999 (viimeinen vuosi 2 vuotta kuluva vuotta taaksepäin) kuukausittaiset minimi- ja maksimi-arvot, joille annetaan kullekin päivämääräksi 15. päivä eli x-akselin arvoksi (esim. 15.8.1900).
3. Minimi- ja maksimikäyrät muutetaan viivoiksi (rasti kohtaan tasoitettu viiva ja merkin kohdalle rasti ei mitään -kohtaan).
4. Kuva piirretään Piste-kaaviolajilla, aika-akselin väliksi laitetaan 30,5 päivää, akseli laitetaan alkamaan sen kuukauden alusta, kun havaintoja on ja akselin luvuksi laitetaan kkk.

Ravinne- ja bakteerikuvat kuvan 2 tyyliin:

Kaikista ravinteista ei ehkä mielekästä piirtää erillisiä kuvia, jolloin ohessa oleva taulukkoratkaisu (taulukko 1) voisi olla mielekkäämpi.